

Вісник

Національного банку
України

вересень 1994 року
додатковий випуск

Щотижневик
оперативної банківської інформації

ЗВІТ

**про роботу Національного банку України,
баланс його діяльності
і зведений баланс банківської системи України
та розподіл прибутку
Національного банку України
за 1993 рік.**

Доповідь

Голови Правління НБУ **В.А.Ющенка**
на сесії Верховної Ради України
28 липня 1994 року

Редакційна рада:

Стельмах В. С.
(голова)
Воронова Л. В.
Гребенік Н. І.
Дорофєєва Н. В.
Кіреєв О. І.
Корж А. Ф.
(відповідальний секретар)
Кравець В. М.
Раєвський К. Є.
(заст. голови)
Степаненко А. І.
Чернік І. П.

Відповідальний редактор **Корж А. Ф.**
Номер підготовлено
управлінням економічних досліджень

Здано до набору 21.09.94. Підписано до друку
з оригінал-макету _____
Формат А4. Гарнітури Балтика, Футурис. Друк _____
Тираж _____ Замовлення _____

Адреса редакції періодичних видань НБУ:
252007, м. Київ, вул. Інститутська, 9

Оригінал-макет виготовлено відділом комп'ютерного
видавництва НБУ

Реєстраційне свідоцтво KB №691

©НБУ

Голова Верховної Ради України МОРОЗ О.О. Наступне питання - звіт про роботу Національного банку України, баланс його діяльності і зведений баланс банківської системи України та розподіл прибутку Національного банку України за 1993 рік.

Будь ласка.

Прошу уваги, це дуже важливе питання.

ЮЩЕНКО В.А., Голова Правління Національного банку України. Шановний Олександр Олександровичу! Шановні народні депутати! Дозвольте запропонувати вашій увазі звіт про роботу Національного банку України за 1993 рік.

За минулий рік банківська система України пройшла нелегкий шлях свого становлення і реформування. За цей період вона виросла як кількісно, так і якісно. Сьогодні в Україні функціонує досить розвинута мережа банків. Число комерційних банків збільшилося із 130 до 207, ці банки мають близько 18 тисяч своїх філій. На території України діють вісім банків з участю іноземного капіталу. В 1993 році утворився банк із стопроцентним закордонним капіталом. Майже всі банківські структури сформовані на акціонерній основі, два комерційних банки - Ексімбанк України та Ощадний банк - працюють на державній основі.

Загальна сума статутного капіталу банківської системи за 1993 рік збільшилася і досягла на 1 січня 1994 року півтора трильйона карбованців, а за станом на 01.07.1994 року становить 5 трильйонів карбованців. Якщо прослідкувати цей процес збільшення статутного капіталу у доларовому еквіваленті, то видно, що капітали банківської системи за 1993 рік практично не збільшилися і становили на 1 січня 1994 року лише 116 мільйонів доларів.

Для довідки хотів би навести той факт, що сьогодні в Україні організовується перший Міжнародний інвестиційний банк, мінімальний статут якого становить 12 мільйонів доларів. Практично це одна десята всього капіталу банківської системи України. У середньому на один комерційний банк нині припадає сплаченого статутного фонду на суму 7 мільярдів карбованців. Частка власного капіталу банків у загальній сумі кредитів, які банки використовують для надання клієнтам, становить 22 проценти. У 1992 році ця частка становила 28 процентів. За 1993 рік вона знизилася до рівня 1991 року - 27 процентів. Це не просто біг на місці. Це небезпечний процес на грошовому ринку держави, який свідчить про те, що темпи приросту банківського капіталу далеко не відповідають темпам приросту фінансових і кредитних потреб економіки. Якщо збережеться існуюча система оподаткування комерційних банків, якщо залишиться існуюча система доходності, то можна з певністю говорити, що через рік-два українську економіку будуть обслуговувати не українські банки, а банки сильніших сусідів.

Нині кожний третій банк України не витримує показника максимальної видачі кредиту на одного замовника. У 1993 році лише два комерційних банки України входили за рейтингом до сотні найбільших банків країн СНД. У 1991 році чотири банки України входили до сотні найбільших банків СНД. Таким чином, із цього процесу можна сьогодні зробити один висновок: банківська система України неадекватна забезпеченню економічної потреби. Думаю, що це результат дворічної дискусії, яка ведеться в державі навколо банківської системи, це драматичний плід тих диспропорцій, які закладені щодо банківського ринку.

Враховуючи те, що на Національний банк покладено функцію виконання банківського нагляду для підвищення стабільності банківської системи і забезпечення виконання зобов'язань перед клієнтурою, Національний банк у минулому році проводив політику підвищення вимог стосовно мінімального

розміру статутного капіталу комерційних банків. Національному банку тричі доводилося підвищувати ставку. На сьогоднішній день близько 40 банків, практично кожен четвертий, не можуть виконати ті норми щодо розміру капіталу, які передбачені національним законодавством. Це теж є свідченням того, що банківський ринок переживає досить серйозний фінансовий цейтнот.

За період з 1993 року службою банківського нагляду було організовано і проведено понад 400 перевірок діяльності комерційних банків та їх установ, у тому числі більше половини - комплексних. Проведено більше 10 тематичних перевірок з охопленням усіх банків і банківських установ. Понад 20 комплексних перевірок було проведено разом із правоохоронними органами.

За порушення діяльності, виявлені з вересня 1993 по липень 1994 року, згідно з рішенням Правління Національного банку України, були виключені з республіканської книги реєстрації 10 комерційних банків.

Я говорю про це не з великим пафосом. У кожного банку була своя клініка, своя причина економічної смерті. Але не треба забувати, що за кожним банком стоять сотні тисяч громадян України зі своїми коштами. Це і пенсіонери, і люди з фіксованими доходами. Закриття практично кожного банку відбувається за спеціальною формулою.

За результатами перевірок за 1993 рік було знято з керівних посад комерційних банків та банківських установ понад 50 посадових осіб.

Для захисту інтересів клієнтів та забезпечення фінансової стабільності комерційних банків Національний банк прийняв рішення про збільшення мінімального розміру статутного капіталу банків, який за станом на 01.07.1994 року повинен складати 5 мільярдів карбованців.

Проведено понад 500 перевірок фінансового стану та платоспроможності учасників комерційних банків за висновками аудиторських фірм. За результатами цих перевірок виведено зі складу засновників комерційних банків понад 120 юридичних структур. Внесені пропозиції Аудиторській палаті України про припинення дій ліцензій дев'яти аудиторських фірм на здійснення аудиторських перевірок учасників комерційних банків.

Створено систему роботи щодо забезпечення контролю за дотриманням комерційними банками економічних нормативів. Протягом 1993-1994 років понад 80 комерційних банків допускали порушення встановлених економічних нормативів, за що з комерційних банків було стягнуто штрафів на суму 117 мільярдів карбованців. За порушення економічних показників та вимог законодавства у сфері валютного регулювання в 1993 році на 61 комерційний банк було накладено штрафів на загальну суму 122 мільярди карбованців. У 1994 році таких штрафів стягнуто на суму 10 мільярдів. За результатами перевірок Національного банку закрито 14 обмінних пунктів, 40 виробничих та комерційних структур оштрафовано на загальну суму 20 мільярдів карбованців.

З метою ефективного використання регулюючих та наглядових функцій Національним банком у 1993 році було запропоновано 8 доповнень до Закону про банки і банківську діяльність. Тепер у парламенті вивчаються теж пропозиції Національного банку про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Важливим результатом напруженої роботи є становлення Національного банку України як єдиного емісійного центру. Принципово змінено механізм взаємовідносин Національного банку з Мінфіном і комерційними банками, встановлено оперативний контроль за його виконанням, закрито інші джерела емісійної діяльності. Зокрема, з червня 1993 року Міністерство фінансів переведено на режим роботи в реальних грошах. Таким чином був закритий один із найсуттєвіших інститутів емісії національних грошей, який існував до

червня 1993. Я вдячний і Міністерству фінансів, і уряду за те, що нам вдалося реалізувати цей проект.

З вересня 1993 року комерційні банки України теж переведено на режим роботи в реальних грошах. І був закритий цей канал емісії національних грошей.

Отже, можна стверджувати, що з жовтня 1993 року Національний банк достовірно може знати, скільки грошей випущено в обіг, керувати емісійним процесом і грошовою масою в обігу в цілому.

Наступним напрямом діяльності Національного банку було створення національної платіжної системи. Це завдання в короткі терміни виконано. Створено першу серед країн-членів СНД міжбанківську систему електронних платежів, у якій задіяні 1560 банків і філій - майже 100 відсотків діючої банківської мережі.

Залишається велике питання з цього приводу щодо Ощадного банку України. Я знаю, що керівництво цього банку розробляє відповідний проект. Національний банк надасть підтримку проекту по модернізації розрахунків найбільшого банку України.

Сучасна банківська платіжна система має хороший захист, імунітет, надійність і оперативність. Я хотів би про це зауважити, оскільки в пресі з'являються публікації про те, що начебто банківська система України не захищена від несанкціонованого проникнення і треба приділити увагу її додатковому захисту. Я хочу вас поінформувати, що з вересня 1993 року було чотири спроби увійти в банк електронних платежів. Три спроби були виявлені на 50-й хвилині, і одна спроба - на 9 годину наступного дня. Зразу ж після обіду були передані справи в Міністерство внутрішніх справ для роботи з цими клієнтами.

Шановні народні депутати! Електронна система Європи через несанкціоноване проникнення в електронну систему за рік зазнала збитків на 4,9 мільярдів доларів. Електронна система світу, включаючи і систему "Свіфт", із цієї причини зазнає збитків на 12,3 мільярда. Ідеально захищеної будь-якої міжбанківської системи, включаючи системи на паперових носіях, немає. Система, яка працює в Україні, за ступенем захисту є однією з найекономніших серед країн Співдружності та Східної Європи.

Ще один важливий напрям діяльності Національного банку - створення власної бази для друку грошей. Введена в дію і працює Банкнотна фабрика. Вона розпочала друкувати гривні, чеки та купони, які нині використовуються в обігу. Сьогодні без застережень можна сказати, що Україна володіє найпотужнішою Банкнотною фабрикою світу, яка забезпечена першокласним обладнанням, частина якого не має світових аналогів. Уже кілька місяців як Україна відмовилася від друкування грошей за кордоном. Використання цього об'єкта протягом семи місяців нинішнього року дало економічний ефект для України в сумі більше одного мільйона доларів. З 1995 року Україна буде пропонувати свої послуги щодо друку грошей на експорт. У найближчій перспективі - введення в експлуатацію Національного монетного двора, який буде карбувати металеві гроші на бронзовій, нікельовій основі, а також золоті та срібні монети.

Ми дуже вдячні парламенту, членам уряду за ту допомогу, яку отримали під час реалізації цього національного проекту.

Проблеми і напрями грошово-кредитної політики Національного банку. Макроекономічна ситуація та кредитно-фінансова криза.

Розвиток банківської системи проходив за умов важкої економічної кризи, руйнування грошово-кредитної і фінансової систем. З початку 1992 року, коли в грошовий обіг була введена перехідна національна валюта - купоно-карбованець, відбулося його катастрофічне знецінення - більш як у 300 разів. Купон зазнав

значних цінових впливів як зовнішнього, так і внутрішнього порядку. Серед них найнегативнішим було багатократне підвищення цін на енергоносії, що імпортуються в Україну. У поточному році вплив цього чинника значно зменшується. Зростання цін на енергоносії в доларах США прогнозується в 1,1 рази проти 3,3 рази в 1993 році. У 1992-1993 роках уряду довелося шість разів проводити централізоване підвищення цін та заробітної плати. Зростання оптових цін у цих умовах у промисловості сягало 4000 разів, середньої заробітної плати - 1600 разів, а мінімальної - тільки 300 разів. Зрозуміло, що життєвий рівень населення від такого підвищення не зріс, а суттєво, майже втричі знизився.

Найбільше інфляція вдарила по кишені малозабезпеченої верстви населення та людей з фіксованими доходами. Регулювання цін і заробітної плати вимагало поповнення економічного обороту додатковою грошовою масою. По відношенню до 4 січня 1992 року вона була збільшена в 400 разів, а в готівці - більш як у 1000 разів. Емісія Національного банку в 1993 році з 2,7 трильйона карбованців збільшилася до 25,4 трильйона карбованців, що в 6 разів перевищило встановлену кредитну стелю.

Збільшення емісії грошової маси відбувалося за відповідними постановами Верховної Ради України двічі та указом Президента. Десять трильйонів карбованців було направлено уряду, 11 трильйонів - в економіку, у тому числі майже 9,6 трильйона на сільське господарство.

Грошово-кредитна політика в 1993-1994 роках.

Розкручування інфляційного процесу в Україні, її втягування в гіперінфляцію, що могло призвести економіку до катастрофи, повної втрати важелів управління, поставили завдання щодо виходу економіки з гіперінфляції. Першим кроком на цьому шляху стало схвалення антикризової програми уряду Верховною Радою України в грудні 1993 року та обмеження згідно з нею прийняття емісійних рішень. Запровадження цих заходів дозволить досить швидко вийти з гіперінфляції та перейти до стриманої інфляції в розмірі 6-10 відсотків на місяць.

Проте на поверхні з'явилися дефіцити - як у галузях народного господарства, так і державних фінансів, особливо бюджету. Навіть деяке пом'якшення грошової політики в січні-травні поточного року не сприяло поліпшенню фінансового стану підприємств і підвищенню їх економічної активності. Це свідчить про те, що країна, яка хоч раз стала на дорогу гіперінфляції, розплачується колосальним спадом виробництва і зубожінням населення.

Які наслідки обмеження емісійної діяльності ми маємо - уже відомо, а які могли б бути, якби відповідних дій не було вжито, то не всім відомо. Однозначно можна сказати, що страшний гіперінфляційний вир паралізував би і зовсім зруйнував би бюджетну систему, виробництво, експорт. Нарешті, головне - найбільші втрати від гіперінфляції мало б населення. Вижити в цьому інфляційному колі для більшості людей було б неможливо. Підприємства вже не могли б сплачувати навіть той рівень зарплати, який був установлений урядом у грудні минулого року. Це означало б приректи людей на вимирання.

Зниження темпів інфляції дало змогу стримати зростання цін, з'явилася перспектива для всіх розпочати економічні реформи, запровадити нові економічні механізми, які дадуть можливість підприємствам нормально працювати, а людям - заробляти гроші.

Уже з'являються деякі позитивні ознаки в соціальній сфері. У номінальному вираженні населення отримує доходів не набагато більше, ніж на початку року. Але я хотів би підкреслити, що темпи падіння їх реальних

грошових доходів значно уповільнились і в першому кварталі поточного року становили 8 процентів проти 42 процентів у IV кварталі минулого року.

Це свідчить про те, що тільки за умов зниження темпів інфляції можна поступово рухатися до зростання доходів населення, а відтак, якщо дати більшу волю підприємствам, щоб вони нарощували випуск продукції, - і до зростання його реальних доходів.

Тепер важливо не допустити суттєвого зростання інфляції. Для цього потрібно продовжити започатковану обмежувальну грошово-кредитну і бюджетно-фінансову політику. Проект постанови передбачає в даному випадку інструменти, які дозволили б досягти цього. Однак розраховувати цілком на монетарну політику в забезпеченні подальшого гальмування зростання цін марно. Вийти з платіжної кризи в народному господарстві, припинити падіння виробництва, використовуючи тільки грошово-кредитні важелі, неможливо.

Нині прослідковується процес не тільки депресії виробництва, але й призупинення розвитку кредитного ринку. Через ризикованість банківських операцій стримується вкладання грошей комерційних банків в економіку. Раніше видані кредити майже всі не повертаються. Нині в банківській системі практично 11 трильйонів прострочених кредитів або кредитів, які не мають перспектив повернення. Я хотів би, щоб ми пам'ятали, що це гроші акціонерів.

Щоб повернути довіру банківської системи до економіки, необхідно, щоб підприємства почали працювати і виробляти продукцію. Таким поступом для них могло б бути проведення широкої лібералізації економіки, яке включає лібералізацію цін і зовнішньої торгівлі. Звільнений валютний курс має стати основою всієї економічної системи. Через нього встановлюється реальна вартість економічних цінностей, товарів, послуг і грошей, що дозволяє уникнути значних фінансових диспропорцій, інфляційних спіралей: ціна - зарплата, ціна - валютний курс. Одночасно ці заходи повинні бути підкріплені відповідно фінансовою політикою, яка б стримала державну підтримку нерентабельних підприємств, обмежила субсидії і дотації, розпочала проводити політику санацій.

Я розумію, що сьогодні звіт Національного банку, але кілька фрагментарних фраз хотів би сказати про ті основи кредитної політики, які необхідні нам у 1994 році для досягнення цих цілей.

Перше. Підтримка пріоритетних державних програм.

Друге. Створення рівних умов доступу до всіх комерційних банків щодо отримання кредитів.

Зараз почав роботу аукціон Національного банку. У постанові Верховної Ради з цього питання пропонується надалі цей механізм розвивати і в кінцевому підсумку закріпити.

Третє. Для розширення кредитної бази банківської системи Національний банк сприятиме розвитку міжбанківської торгівлі кредитними ресурсами, в його планах - створення кредитного депозитарію.

У зв'язку із зниженням темпів інфляції з квітня неухильно почала падати середня відсоткова ставка за кредити комерційних банків. Це падіння вже досить відчутне і становить 225 процентних пунктів. Тобто з 390 процентів у березні поточного року до 280 процентів у другій половині червня і до 173 процентів за останній тиждень липня. Щоб стимулювати подальше зниження відсоткових ставок за кредити комерційних банків, Національний банк регулярно переглядає можливість зниження рівня встановленої облікової ставки. За останні чотири тижні Національний банк чотири рази переглядав рівень облікової ставки Національного банку. Така політика вже зараз дозволила забезпечити захист вкладів у банках на рівні, вищому від рівня інфляції. Це означає, що кожний, хто поклав гроші в банки в поточному році, зможе отримувати нарахування у вигляді процентів після закінчення строку договору в

сумі більшій, ніж фактичне знецінення грошей. Але, безперечно, за умови, що інфляція надалі також буде стримуватися.

Ці позитивні зрушення в банківській системі вже відчули деякі підприємства і населення. Зверніть увагу, будь ласка, на такі процеси. Строкові вклади і депозити почали відчутно зростати за два останні місяці. За квітень-травень, наприклад, у підприємств вони зросли на 75 процентів, у населення - на 71 процент /кошти на поточних рахунках за цей же період зросли на 27 процентів/. З цього можна зробити висновок, що банківська система починає поступово ставати тим акумулятором, тим пілососом ресурсів, які можуть працювати на національну економіку.

Я розумію, наскільки важливо для виробництва, щоб банківські проценти його не душили. Але високі проценти за кредити - це результат високого рівня інфляції, знецінення грошей, що відбулося за останні півтора року. Якщо ми не візьмемо інфляційний механізм під контроль, очікувати низьких процентів - це просто марна надія. Їх можна зафіксувати, про що є дуже багато пропозицій. Але фіксація процентної ставки - це зворотний процес до фіксації валютного курсу.

Фіксація валютного курсу протягом року поставила Україну щодо експорту на коліна. Фіксація процентної ставки поставить економіку на коліна зсередини.

За останній рік відбулися значні зміни у взаємовідносинах Національного банку з урядом. Головний крок було зроблено в припиненні автоматичного кредитування бюджету, тобто безконтрольної емісії грошей Міністерством фінансів. Урегулювання кредитних відносин здійснюється на основі кредитних угод.

Важливе значення має також робота щодо концентрації всіх державних коштів, включаючи позабюджетні кошти, на рахунку Національного банку. Неодноразово Національний банк проводив спільні консультації з урядом, Міністерством фінансів з цього питання. Нині на балансі Національного банку сконцентровано близько 5 трильйонів бюджетних коштів, коштів, які знаходяться на його рахунках у різних регіонах України. Це, правда, не всі кошти. Це лише 38 процентів від тих загальних залишків. Але я маю підтримку міністра фінансів у тому, що ця справа буде продовжена.

На жаль, зараз фінансова система, як і вся економіка, знаходиться в кризовому стані. Різко зменшились надходження до державного бюджету. З напруженням, тільки на 50-60 відсотків, виконується його видаткова частина. Швидко зростає прострочена заборгованість держави, особливо це відчувається у соціальній сфері.

Враховуючи кризовий стан економіки, Національний банк України надає Міністерству фінансів кредити під сезонний розрив між надходженнями до бюджету і його видатками, а також для кредитної підтримки окремих галузей. У 1993 році таких кредитів було видано на суму 22 трильйони карбованців. Аналіз стану кредитування уряду в поточному році свідчить про швидке нарощування дефіциту державних фінансів. За станом на 1 липня заборгованість уряду за кредитами Національного банку становить 57 трильйонів, з них 43 трильйони припадає тільки на січень-червень поточного року.

При повному поглинанні урядом емісійних кредитів Національного банку, йде процес припинення кредитування економіки через комерційні банки. Підвищення ризику кредитних операцій різко знизило активність комерційних банків на кредитному ринку. Головна причина цього полягає в глибокій економічній кризі, в якій опинилося виробництво. Кредити уряду зросли в чотири рази, а кредити в економіці зросли в поточному році тільки в 1,5 рази.

Дефіцит державних фінансів уже в минулому році перетворився на один із головних чинників інфляції в Україні. Якщо й надалі так триватиме, це може перетворитися на домінуючий фактор.

Щоб не допустити значного зростання інфляції в Україні, необхідно обмежити кредити уряду і дефіцит бюджету на рівні 10-11 відсотків. Я знаю, що міністр фінансів, Міністерство фінансів прагнуть сьогодні максимально збалансувати останню версію бюджету, яка буде запропонована Верховній Раді.

Валютна політика.

Девальвація національної валюти є одним із найважливіших чинників, що впливали на економіку України. За 1992-1993 роки курс національної валюти до долара США впав майже в 40 разів. Визначальними факторами, які впливали на цей процес, були значне зростання внутрішніх цін України, тобто інфляція, а також дефіцит платіжного балансу України. У 1993 році за поточним рахунком він становив 752,8 мільйона доларів. Одночасно на розвиток валютного ринку вплинула діюча система валютного регулювання, яка була побудована на функціонуванні паралельних курсів - офіційного і ринкового.

На нашу думку, одним із найбільш можливих заходів щодо удосконалення валютного регулювання найближчим часом повинна стати відмова від політики фіксованого курсу. Ця політика підриває експортний потенціал країни, призводить до опосередкованого субсидування зарубіжних постачальників продукції і тим самим ще більше загострює проблему дефіциту торговельного та платіжного балансів. У результаті цей дефіцит покривається за рахунок емісії національної валюти.

У 1994 році Національний банк був вимушений надати ряду експортерів кредити фактично на покриття збитків внаслідок застосування фіксованого курсу. Внаслідок застосування завищеного фіксованого курсу відбулося абсолютне звуження валютного ринку України. Так, якщо в червні 1993 року за умов плаваючого курсу на Українській міжбанківській валютній біржі щомісяця продавалося 125-145 мільйонів доларів, то після запровадження фіксованого курсу і створення міжвідомчого комітету з питань визначення цілей використання валюти у лютому 1994 року було продано всього 35 мільйонів доларів США. Різниця, як бачимо, досить відчутна.

Виходячи з інтересів держави в забезпеченні стабільності економічного розвитку, керуючись основними принципами монетарної політики щодо зміцнення національної грошової системи та створення умов для проведення грошової реформи, Національний банк вважає, що з метою стабілізації розвитку валютного ринку необхідно зробити:

1. Відновити міжбанківські валютні торги, у тому числі і на Міжбанківській валютній біржі. Створити протягом трьох-чотирьох місяців досить щільну мережу регіональних валютних бірж.

2. До стабілізації валютного курсу здійснювати державне регулювання курсу з урахуванням темпів внутрішньої інфляції та забезпечення ефективності експорту. Виконання цієї умови можливе лише при здійсненні глибокої девальвації курсу національної валюти. Після створення повноцінного валютного ринку стане можливим забезпечення переходу до встановлення офіційного курсу на базі співвідношення між попитом і пропозицією.

3. Для забезпечення припливу іноземної валюти на валютний ринок України слід розширити коло можливого використання нерезидентами карбованців, отриманих від продажу іноземної валюти. Для створення додаткового попиту на українські карбованці та забезпечення контролю Національного банку над загальною сумою грошової маси в обігу на території України необхідно поступово обмежити та припинити використання іноземної валюти як засобу платежу. Безумовно, що повна заборона обігу іноземної

валюти можлива лише після відновлення внутрішнього міжбанківського валютного ринку.

Готівковий обіг.

За перше півріччя поточного року готівкова маса в обігу збільшилася в 2,7 рази, щомісячні темпи її збільшення постійно перевищували 20 відсотків. Формування грошової емісії залежало головним чином від розбалансування грошових доходів і витрат населення. У цей період перевищення грошових доходів населення над витратами становило понад 20 трильйонів карбованців, або близько 90 процентів усієї грошової емісії.

Паралельно слід відзначити і зменшення в загальній сумі грошових доходів населення питомої ваги грошей на купівлю товарів. При цьому рівень реалізації товарів народного господарства падає більше порівняно з іншими загальними показниками виробництва.

Щоб реально оцінити масштаби припливу грошей у готівковий обіг, можна порівняти такі цифри. Якщо на 1 січня 1993 року співвідношення між готівковою масою і сумою коштів на поточних рахунках і вкладах підприємств становило 1 до 3, через рік, на 1 січня 1994 року, - 1 до 1,6, то на 1 липня 1994 року ця пропорція різко змінилася і становить 1 до 1.

На приплив грошей у готівкову сферу впливають також приховування доходів підприємств від оподаткування, нестабільність в економіці і платежах, недостатня зацікавленість у зберіганні грошей у банках, яка існувала до квітня поточного року у зв'язку із значним рівнем інфляції.

Ці явища мають економічну природу і перебороти їх можна тільки економічними заходами. У цьому плані велике значення має рух рівня інфляції.

Безперечно, Національний банк не збирається обмежуватися тільки економічними заходами. Потребує вдосконалення система контролю з боку комерційних банків та організація грошового обігу. Національний банк координує цю роботу. Сьогодні я можу показати першу національну інструкцію, яка регулює питання організації емісійно-касової роботи в установах банків України. Таких інструкцій до кінця року по різних сферах діяльності повинно бути розроблено п'ятнадцять. На розробку цієї інструкції, уніфікацію платіжних документів, стандартизацію відповідних процесів і таке інше Національний банк витратив близько року. У Національному банку складено графік розробки методологічних документів на 1994 рік, і цей графік буде виконаний.

Грошова реформа.

Грошово-фінансова нестабільність, економічна криза в Україні все частіше повертають владні структури до питання проведення грошової реформи. На нову національну валюту покладають усі надії щодо вирішення проблем макроекономічної стабілізації, як покладали їх у листопаді 1993 року на купон. Але як лише монетарними методами неможливо вивести економіку із кризи, так і заміною старих грошових знаків на нові не можна зробити гривню повноцінною грошовою одиницею. Потрібні економічні реформи, про які говорити в нашій державі стало навіть неетично.

Пропозиція Національного банку з цього питання така: грошова реформа в Україні може проводитися тільки в комплексі з економічною реформою. Причому частина цих реформаційних заходів повинна бути здійснена перед введенням національної валюти. Ця лібералізація економіки та жорсткі бюджетні кредитні обмеження. Я знову повертаюся до осені-зими 1992-1993 років, коли за п'ять місяців купон було девальвовано і один російський рубль дорівнював 10 українським карбованцям. Збереження стабільності гривні вимагає проведення жорсткої бюджетної і грошово-кредитної політики, неухильного контролю за її виконанням, а відповідно - твердої політичної волі.

Час і порядок проведення грошової реформи визначає Верховна Рада України і тільки вона. Національний банк разом із Кабінетом Міністрів виступають основними розробниками програми та її виконавцями. Національним банком підготовлений варіант проведення грошової реформи. Але у зв'язку з тим, що минає час, відбувається емісія, і потоки грошей, які ми випускаємо в обіг, примушують практично щомісяця перераховувати співвідношення майбутньої реформи. Ця робота, по суті, ніколи не закінчиться. З місяця в місяць вона переходить у нову стадію і нагадує гру зайця на барабані.

Важливим питанням проведення грошової реформи є її законодавче забезпечення. Без цього неможливо розраховувати на тривалий успіх і необоротність розпочатих економічних реформ. Необхідно прийняти відповідні закони, які б регламентували діяльність не тільки у грошово-кредитній сфері, а й у бюджетній, іншу економічну діяльність. У зв'язку з цим необхідно сконцентрувати цю роботу на урядовому рівні і провести її дуже швидко.

Організаційно-технічна готовність до впровадження гривні - одна з вирішальних умов, щоб розпочати грошову реформу. Вона включає в себе наявність достатньої кількості готівки /грошових знаків/, розмінної монети за всіма номіналами, розміщених по всій території України, створення мінімального валютного резерву.

Питання виготовлення гривні та розмінної монети практично вирішено. На початку 1994 року, як ви знаєте, запущена Банкнотна фабрика Національного банку. Виключно ця фабрика забезпечує Україну цією продукцією. Вирішення інших питань потребує деякого часу або прийняття відповідних рішень Верховної Ради.

Підсумовуючи діяльність Національного банку України в 1993 році, можна відзначити роботу щодо становлення банківської системи України, запровадження нових форм і методів регулювання грошово-кредитної сфери, вдосконалення взаємовідносин з урядом. Але окреслені в доповіді проблеми свідчать, як багато ще залишилося питань, які потребують нагального вирішення. Головне з них, що визначене Законом України про банки і банківську діяльність, - це рух до стабільної національної валюти, що є важливим фактором стабілізації економіки.

Я дуже вдячний вам за увагу.

ГОЛОВА. Дякую вам.

Скільки ми часу відведемо на запитання?

Поки депутати зосередяться біля мікрофонів, я прошу вас, Вікторе Андрійовичу, взяти записку, яку передали вам. Перше запитання стосується законодавчої основи банківської діяльності.

ЮЦЕНКО В.А. "Чи задовольняє вас як посадову особу чинне законодавство, яке визначає перелік відомостей, що не можуть становити комерційну таємницю в банківській сфері?"

Ні, не задовольняє. Національний банк спеціально готує проект Закону про банківську таємницю. Такий закон є практично в усіх розвинутих країнах. Ми маємо розвинуту банківську систему. Банківська таємниця - це надзвичайно особлива категорія. Ми вважаємо, що парламент зреагує на наш проект і прийме цей закон для керівництва у банківській сфері.

ГОЛОВА. Відведемо півгодини на запитання - до 11.30. Так передбачено Регламентом. Немає заперечень?

Я прошу ставити дуже короткі запитання. Давайте проголосуємо пропозицію про відведення на запитання часу до 11.30.

Прошу ввімкнути систему "Рада".

"За" - 224. Прийнято.

Перший мікрофон.

ЧИЖ І.С., заступник голови Комісії Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці /Летичівський виборчий округ, Хмельницька область/. Соціалістична фракція.

Шановний Вікторе Андрійовичу! У мене до вас три короткі конкретні запитання. В умовах такої глобальної кризи, яка є в нашій державі, страждають, передусім, в усьому світі банки. Біржова паніка, лопаються банки. У нас же банки мають 22 відсотки того прибутку, що є в державі /для порівняння - торгівля має тільки 2 відсотки/. Перше запитання: що це за політика Національного банку?

Друге. Чи не є банки якраз одним із винуватців, мабуть, чи не найбільшим, такої кризової ситуації в економіці? Люди живуть все гірше, а банки живуть все краще. І у зв'язку з цим, чи не подумаете Ви про свою відставку?

І, нарешті, третє. Оскільки ви внесли пункт 10 у цей проект постанови, яким для закріплення кадрів вимагаєте поширення на працівників Нацбанку дії Закону про державну службу, то який нині відтік кадрів із банків? Наскільки мені відомо, все навпаки. Сьогодні потрапити на роботу в банк - це все одно, що велику суму виграти в лотерею. Для цього треба мати щастя. Прошу відповісти.

Дякую.

ЮЩЕНКО В.А. Я почну з неймовірної рентабельності й жирування комерційних банків. Я так зрозумів, що ви не зважили на ту інформацію, яку я зробив на початку. Тому я звернуся до цифр.

У 1993 році банківська система мала рентабельність 27,6 процента, промисловість України - 35,6 процента. У першому кварталі 1994 року банківська система мала рентабельність 14,3 процента, промисловість - 28,4.

Я вас запевняю, рік такої роботи - і українську економіку будуть обслуговувати московські банки. Банківський ринок потребує тільки сильних банків, наголошую, сильних банків. Через прозорість акціонерних товариств, через акціонування банківський капітал легко перехоплюється і контролюється з іншої території. Якщо ми цього не хочемо, то нам треба зробити сильну банківську систему.

Я можу навести інші факти, які характеризують питому вагу доходів банківської системи у доходах промисловості. Наприклад, на 01.04.94 питома вага прибутків банківської системи в економіці становила 14,2 процента. Я можу дискутувати, що й це велика сума. Вона велика через те, що велика емісія. Емісія - це потік ресурсів, які потрапляють на баланси комерційних банків.

Але я все-таки не вважаю, що 14,2 процента, з яких 70 процентів, враховуючи виплату дивідендів і 55 процентів податку, йде знову ж таки державі, це та норма, яка виводить банківську систему з тієї глибокої кризи, яка нині є в Україні.

Щодо запитання, хто винуватий в ситуації, яка сталася на економічному ринку. Банківська система і бюджетна система, про розвал якої тут часто говорять, винна лише в одному - вона працює з інструментом, що називається "гроші", які девальвовані за минулий рік на 1000 процентів. І якщо "горить" об'єкт їхньої праці, то виникає потреба в імунітеті. Як захистити капітал акціонерів? А захист є один - тільки через процентну ставку. Так робиться в усьому світі. Це класична парна категорія.

Щодо моєї відставки. Це ваше питання і ваша воля.

Стосовно того, щоб працівники апарату банку відносилися до державних службовців. Ми, безумовно, можемо виграти у формуванні здорової банківської системи лише тоді, коли Національний банк виграє змагання щодо залучення інтелекту в апарат Центрального банку. І коли в проекті постанови Національний банк просить поширити статус державного службовця на

працівників апарату банку, йдеться виключно про установи Національного банку, де працює 11 тисяч працівників.

Щодо впливу кадрів. За ці півтора року, що я керую Національним банком, вплив кадрів із центрального апарату Національного банку, який формує політику банку, мені здається, становить десь 60 відсотків.

ГОЛОВА. Вікторе Андрійовичу, вибачте. Я прошу тих, хто задає запитання, задавайте, будь ласка, по одному точному запитанню. А ви, Вікторе Андрійовичу, відповідайте, будь ласка, стисліше, бо діалог у вас зайняв шість хвилин.

Другий мікрофон.

ЛАВРИНОВИЧ О.В., заступник голови Комісії Верховної Ради України з питань правової політики і судово-правової реформи /Дрогобицький виборчий округ, Львівська область/. Шановний Вікторе Андрійовичу! Ми маємо проект постанови з даного питання. Чи є її текст спільний, ваш і комісії Верховної Ради, чи тільки Комісії з питань фінансів і банківської діяльності? Якщо це спільний текст, то дайте, будь ласка, відповідь щодо пункту про проведення аудиторської перевірки діяльності Національного банку за перше півріччя поточного року: якою буде вартість цього заходу і яка потреба в піврічній аудиторській перевірці діяльності Національного банку України?

ЮЩЕНКО В.А. Дякую. В цілому проект постанови - то спільна праця з комісією. Але Національний банк має два серйозні зауваження до проекту постанови.

Змістом першого зауваження є те питання, яке ви порушили щодо частини другої пункту 3: "Провести аудиторську перевірку діяльності Національного банку України за перше півріччя поточного року до 15 вересня 1994 року". Ніде у світі аудиторська перевірка піврічної діяльності не проводиться. Це буде коштувати, якщо брати зовнішній аудит, кілька мільйонів доларів. Тому ми просимо обмежитися частиною першою цього пункту, яка передбачає, що річний звіт Національного банку повинен подаватися разом з аудиторським висновком, а другу частину зняти, оскільки її зміст охоплюється першою частиною.

У нас є зауваження і до пункту 8, де йдеться про введення до складу робочого органу Національного банку представників виконавчої влади. Це казус, якого не знає світ.

Але Національний банк вважає за необхідне встановити прозорий режим управління центральним банком. Пункт 7 якраз і передбачає, щоб ми до 20 серпня внесли на розгляд Верховної Ради пропозиції щодо вдосконалення структури управління центральним банком. Ми запропонуємо вам дві системи: дворівневу й однорівневу. Якщо ми будемо мати дворівневу систему /якщо ви її підтримаєте/, то представники парламенту, Мінфіну, найвизначніші діячі держави можуть бути законодавчо представлені у наглядовій раді. Ці пропозиції погоджені з комісією, вони будуть внесені Національним банком на розгляд парламенту.

Тому пропонується пункт 8 теж не брати до уваги, оскільки у пункті 7 враховані його позиції.

Це основні два моменти проекту постанови, крім кошторису і ще кількох нюансів, щодо яких наші думки не збігаються.

ГОЛОВА. Третій мікрофон.

ПАВЛОВСЬКИЙ М.А., голова Комісії Верховної Ради України з питань ядерної політики та ядерної безпеки /Центральний виборчий округ, Хмельницька область/. Шановний Вікторе Андрійовичу!..

Я хочу наголосити /бо я це знаю/ на інтенсивній роботі центрального банку і обнародувати одну цифру, а у зв'язку з нею задати запитання. З таблиці ми довідуємося, що центральний банк витратив на заходи щодо соціального

захисту своїх працівників 143 мільярди карбованців. Виходячи з цієї цифри, я порахував, що це приблизно 15 мільйонів карбованців на кожного працівника центрального банку. Якщо цю цифру порівняти з тією, що припадає на одного працюючого в промисловості, то це ніби багато. Для того, щоб ця сума була малою, я прошу вас назвати /я вчора просив вас підготувати такі дані/, які суми витрачають комерційні банки на соціальний захист своїх працівників, які працюють не так інтенсивно, як у вашому банку. Назвіть, будь ласка, ці цифри.

ЮЩЕНКО В.А. Я хочу зробити уточнення. Кошти, які наведені в додатку до проекту постанови, Національний банк планує використати. Сьогодні із цієї суми використано лише 53 мільярди карбованців. Постановою Верховної Ради від 18 березня Національному банку України надано право самостійно визначати структуру, встановлювати пільги та інші матеріальні винагороди для працівників у межах кошторису. Кошторис, встановлений на 1993 рік, становить 200 мільярдів карбованців. Із них використано 53 мільярди, це 432 тисячі карбованців у розрахунку на одного працівника. Заробітна плата по центральному апарату Національного банку становила 380,5 тисячі карбованців, а з урахуванням того, про що ви говорите, - 585,5 тисячі карбованців.

ГОЛОВА. Третій мікрофон.

ПАВЛОВСЬКИЙ М.А. Я хочу, щоб ви назвали цифру, яка стосується комерційних банків. Я кажу, що це дуже скромно для Національного банку.

ЮЩЕНКО В.А. Я скажу, що ця цифра вдвічі, втричі вища...

ПАВЛОВСЬКИЙ М.А. А я кажу - в 100...

ЮЩЕНКО В.А. Ні, у мене є дані, на підставі яких я можу говорити, що ця цифра в комерційних банках удвічі, утричі вища, ніж у Національному банку. Тому провідні фахівці працюють не в центральному банку, а в комерційних.

ГОЛОВА. Зрозуміло. Депутат не задоволений сумою, але задоволений відповіддю.

Вікторе Андрійовичу, у мене теж таке коротке запитання. Раніше Національний банк України, я пригадую, та й тепер часто звертаються з цим, видавав гарантії на валютні кредити конкретних підприємств. Потім частина цих кредитів не погашалася, підприємства залишилися боржниками, строки минули, тепер цей борг фактично перекладається на банк. Мене цікавить, скільки ж таких боргів сьогодні є в Національному банку і чи є їх чим покрити?

ЮЩЕНКО В.А. Олександр Олександровичу! Півтора року тому, коли було заставлено навіть приміщення Національного банку під ці зобов'язання й таке інше, ми внесли пропозицію до Верховної Ради, щоб позбавити Національний банк права видачі валютної гарантії. Верховна Рада прийняла пропозицію Національного банку і гарантії такого типу нині видає Валютно-кредитна рада Кабінету Міністрів. Щодо тих гарантії, які видав Національний банк півтора року тому, сьогодні в нас проблеми немає.

ГОЛОВА. Усе в порядку?

ЮЩЕНКО В.А. Так, у порядку.

ГОЛОВА. Перший мікрофон.

ШЕВЧЕНКО В.Ф., член Комісії Верховної Ради України законодавчого забезпечення свободи слова та засобів масової інформації /Фастівський виборчий округ, Київська область/. Шановний Вікторе Андрійовичу! Я запитання не встиг вам задати вчора, коли обговорювалися проблеми аграріїв, але воно, гадаю, буде доречним і сьогодні. Ідеться про відкриття кредитних ліній для потреб сільського господарства. Запитання випливає з двох цифр за станом на вчорашній день, які показують асигнування з державного бюджету для потреб сільського господарства. Понад 1 трильйон карбованців асигновано для колективних сільськогосподарських підприємств, тобто близько 50 процентів від

річного плану, і лише 98 мільярдів - для потреб селянських фермерських господарств, тобто 39 процентів. Коментарі, як кажуть, зайві.

Ось у мене зшиток документів, адресованих вам, щодо Земельного акціонерного фермерського банку, який був свого часу створений для кредитування фермерських потреб. Тут є ваші візи і пану Стельмаху, і пану Маркову з тим, щоб якось допомогти відкрити ці пільгові кредитні лінії, однак питання досі ще не вирішено. Це при тому, що КСП мають базу, а фермери ніякої бази не мають. І ні про яку рівність чи однакове сприяння всім формам господарювання мови бути не може. Скажіть, будь ласка, чи можемо ми розрубати цей вузол і з якого кінця нам треба до нього підходити?

ЮЩЕНКО В.А. Сьогодні я зустрінуся із Стельмахом після обіду, і ми його розрубаємо. Але я хотів зауважити інше. Шановні колеги! Національний банк не визначає, кому видавати. І питання щодо фермерства, яке має таку довгу історію, зініційоване Національним банком виключно для того, щоб фермерство України виділити, так би мовити, в окремого споживача, виділити банк, через який би адресувалися ресурси для фермерів. І тому Національний банк також зацікавлений, як і ви, у позитивному вирішенні цього питання. І я сподіваюся, що сьогодні після обіду буде воно вирішено в межах тих сум, про які ми вчора говорили.

ГОЛОВА. Другий мікрофон.

ЮХНОВСЬКИЙ І.Р., заступник голови Комісії Верховної Ради України з питань науки та народної освіти /Личаківський виборчий округ, Львівська область/. Шановний Вікторе Андрійовичу! Насамперед щодо порядку ведення. Я хотів би попросити, щоб депутати, якщо це можливо, одержали доповідь Голови Правління Національного банку.

Тепер запитання, яке я хочу задати. Ви знаєте, що фіксований курс на самому початку його введення приніс певне збільшення валюти в Міністерстві фінансів. Але пізніше, коли собівартість продукції почала зростати, а курс залишався незмінним, вийшло, що для підприємств стало збитковим 50 процентів своєї валюти продавати за курсом 1 долар до 12 тисяч карбованців. Ви кажете про співпрацю з урядом. Чому не відбулося тісної співпраці банку з Міністерством фінансів і з Міністерством економіки, яка дала б можливість поступово підвищувати фіксований курс у міру того, як зростали внутрішні ціни? І чи не є ваша заява про необхідність створення в різних місцях держави валютних бірж шараханням в інший бік, коли валютні спекулянти піднімуть курс долара так високо, що ми взагалі будемо в повній депресії?

ЮЩЕНКО В.А. Ігорє Рафаїловичу! Сьогодні в Україні валютного ринку взагалі немає. У принципі ми втратили внутрішню конвертованість. Ми взагалі працюємо, як середньовічна держава, що призвело до того, що 65 процентів валютного обігу вже йде в бартер, тобто долар уже нам не потрібний як такий, уже йде бартеризація. Якщо туди додати ще обороти по клірингу, по міждержавних зв'язках, можна говорити про те, що ми ввели бартер, по суті, на зовнішні відносини. Те, що в нас всередині було, ми повністю перевели на зовнішні відносини. Це небезпечний економічний процес, який тільки збіднює Україну.

Причина цього в одному - зменшилося надходження валюти. У мене є діаграма, подивіться, яке було падіння надходження валюти, починаючи з десятого місяця. І що сталося з валютою за чотири місяці, коли почали ледь-ледь працювати з курсом, з 12600 карбованців підняли до 19500. Хто виграв від цього? Виграла держава, тому що надходження збільшилися втриє, ви це бачите на діаграмі.

Мова йде ось про що. Чим більше державі потрібно валюти, тим більш лібералізованим повинен бути курс, який би давав мотивацію експортеру. Ми

пішли іншим шляхом. Не скажу, що в мене було багато опонентів в уряді з цього питання, практично з більшістю в нас була спільна позиція, але рішення приймалося не цими людьми. І тому та фіксація протягом кількох місяців - 12600 /а попередньо було 16700 карбованців/ справді відкинула український ринок до бартеру.

Чому так сталося? Національний банк заявляв і заявляє, що він не формує внутрішню економічну політику, не приймає рішень щодо девальвації національної одиниці. Це питання виключно уряду. Але під цю політику розробляється принцип валютного регулювання, виконавцем якого вже є Національний банк. У принципі валютне регулювання на законодавчому рівні не було розроблено, усе вирішувалося особисто і по телефону. Законодавчої норми, яка б регулювала валютні відносини в Україні, не було, тому виникали проблеми: як девальвувати валюту, яка процедура і, навіть, яка формула девальвації валюти.

І щодо диверсифікації валютних бірж. Ідеться про те, що сьогодні валютний ринок у нас складається тільки з одного острівка, який називається тендерний комітет. Тендерний комітет здійснює адміністративний розподіл валютних ресурсів. І передають валютні ресурси тільки двом структурам. Постає питання: а як КраЗ запасні частини з Росії одержуватиме? Легально ми йому не показуємо валютного ринку, де б він міг їх закупити. Він намагається це робити або через прихований бартер, або шляхом державного клірингу, якщо це йому доступно. Є ще і третій спосіб - кримінальний.

Тому з ініціативи Національного банку п'ять місяців тому /і я вдячний уряду за розуміння/ було відкрито аукціон Національного банку. Тепер у нас є механізм контролю, і ми можемо вас із ним ознайомити. Аукціон - це той ринок, який сьогодні обслуговує 90 процентів підприємств, що не потрапляють на тендер. Його оборот невеликий, але він сьогодні покриває 90 процентів потреби державного ринку у валюті. Державний ринок також потребує валюти, крім тієї, що виділяється через тендерний комітет. І нинішня реакція валютного ринку - це деякою мірою результат роботи цього механізму.

ГОЛОВА. Третій мікрофон.

КУЖЕЛЬ О.В., заступник голови Комісії Верховної Ради України з питань економічної політики та управління народним господарством /Ленінський виборчий округ, Запорізька область/. Виктор Андреевич! В целом как специалист я вижу, что Национальным банком сделано очень много перспективного, особенно в последние два года. Возьмем хотя бы введение электронных платежей. Однако у меня есть к Вам несколько пожеланий.

Нужно ввести жесткий контроль и, наверное, ответственность банков за то, что делается в конце года. Я имею в виду "красное" сальдо. Мы знаем, что Национальный банк штрафует банки за "красное" сальдо. Что же делают в этой ситуации коммерческие банки? Чтобы не платить вам штрафы, они не пропускают предприятиям платежи. Так давайте, наверное, введем ответственность за это. Платежи они обязаны пропускать. А штрафы должны платить со своей прибыли.

В конце года складывается унижающая предприятия ситуация. Директора заводов, имея деньги на счетах, бегают и унижаются перед управляющими банками, чтобы заплатить за электроэнергию. А управляющий банком говорит: мы не будем пропускать платежи, у нас "красное" сальдо. Ну так и расплачивайтесь собственной прибылью за это дело! Очень жесткий порядок нужно ввести.

Наверное, нужно начать бороться за культуру обслуживания в банках. Все-таки банк существует для клиента, а не клиент для банка. Пусть

управляющий банком начинает учиться, как надо обслуживать клиента, как его надо встречать, и несет за это ответственность.

Мы знаем, что сегодня есть определенная ответственность за задержку платежей. Но, наверное, все-таки нужно ввести безакцептные платежи. Ведь ни один из директоров предприятий не рискнет по существующей системе выставить платежное требование, потому что знает, что на следующий день предприятие не получит налички. Значит, надо как-то продумать... /Шум у залі/.

Подождите секундочку, это очень важный момент...

ГОЛОВА. Олександро Володимирівно, ви матимете змогу виступити, тому задайте запитання.

КУЖЕЛЬ О.В. Хорошо. Мы будем обсуждать проект постановления или нет?

ГОЛОВА. Я думаю, що будемо, якщо ви захочете.

КУЖЕЛЬ О.В. Если не будем, я хочу сказать несколько слов как единственный аудитор. Действительно, нужно исключить требование о проведении аудиторской проверки за полгода. Но только я хочу поправить Виктора Андреевича. Согласно Закону об аудиторской деятельности аудиторскую проверку банка будут проводить не зарубежные фирмы, а украинские. Это первое.

И второе. На мой взгляд, в пункте 8 нужно на основе того, как действует независимый федеральный банк Германии... /Шум у залі/. Короче говоря, в состав Правления Национального банка Украины нужно вводить не министра экономики и министра финансов, а представителей парламента Украины.

ЮЩЕНКО В.А. Протягом семи останніх місяців були вжиті такі заходи щодо сальдо. Всі суми обов'язкових резервів комерційних банків, які зберігалися в установах Національного банку, приблизно чотири місяці тому були зараховані на кореспондентський рахунок комерційного банку. Це ми зробили для того, щоб у комерційного банку завжди був капітал для виконання доручень клієнта щодо перерахування коштів. Повторюю, нині всі суми обов'язкових резервів комерційних банків знаходяться на їх кореспондентських рахунках. І я вам даю слово, що ось уже протягом трьох місяців у нас немає проблем із дебітовим сальдо.

Що стосується своєчасного проведення розрахунків. Є їх безакцептна форма. Якщо клієнт дав доручення комерційному банку, не отримав наступного дня виписки щодо свого особового рахунку, де було б підтверджено виконання його доручення, наступного операційного дня клієнт у безакцептному порядку виставляє штраф установі комерційного банку в розмірі 7 процентів.

ГОЛОВА. Дякую. Останнє коло. Перший мікрофон.

КИЯК Т.Р., член Комісії Верховної Ради України у закордонних справах і зв'язках з СНД /Ленінський виборчий округ, Чернівецька область/. Шановний Вікторе Андрійовичу! Ви щойно згадали про валютно-кредитну раду /ви розумієте, чому я задаю це запитання - ми з вами вже говорили про це/. Чи не здається вам, що наша валютно-кредитна рада працює сьогодні принаймні недостатньо гласно? І чи не назріла потреба і в нас, як це часто робиться в інших країнах, особливо великі іноземні кредити затверджувати на найвищому рівні? А головне - звітувати теж на відповідному рівні про їх розподіл та використання?

І, даруйте, Олександро Олександровичу, друге запитання. Просто кілька колег, які стоять біля мене, попросили його задати. У пункті 12 вчорашнього проекту постанови вам пропонувалося до 1 жовтня цього року розробити пропозиції щодо індексації вкладів громадян. Це цілком зрозуміло. Але поділіться, будь ласка, зараз методологічними засадами вироблення механізму, принципів цієї індексації. Мабуть, вони у вас уже є.

Дякую.

ЮЩЕНКО В.А. Відповідаючи на перше запитання, хотів би сказати, що рано чи пізно ми прийдемо до класичної формули, згідно з якою державні гарантії дає виключно Національний банк. Весь світ вимагає гарантій центральних банків. У зв'язку з тим, що у нас трапилося за два останніх роки, думаю, що нам справді треба провести інвентаризацію зобов'язань, перевірити, кому і що ми дали. Де підтвердити, а де, якщо є можливість, юридично їх і анулювати.

Безумовно, потрібно зробити прозорим, гласним розподіл отримуваних Україною кредитних ресурсів. Це вже не питання Національного банку, це справа тих органів, які дані кредити розподіляють. Але для мене однозначно, що якщо ми хочемо еластично і динамічно працювати на зовнішньому валютному ринку, процедуру дачі національних гарантій нам, безумовно, треба значно спростити і ввести її, так би мовити, в канонічне русло.

Щодо індексації обігових коштів. Ви розумієте, що це не питання Національного банку. Методика індексації обігових коштів є, і вона не одна. Те, що було в силах Національного банку, він зробив минулого року тихо і без афішування - він узяв на себе зобов'язання, що всі кредитні ресурси Ощадного банку України, які депоновані на його балансі, Національний банк автоматично викупує за обліковою ставкою. І ми весь 1993 рік платили Ощадному банку 240 процентів для того, щоб він ці доходи передавав населенню і таким чином захищав його від інфляції. Це те, що міг зробити в рамках своїх можливостей Національний банк.

Що стосується індексації, то виникає центральне, стрижневе питання: яке джерело індексації? Якщо це буде емісія, то, думаю, тут уже всі розуміють, це не вирішення питання, а форма самообману. Це відстрочка вирішення питання у геометричній прогресії на завтра.

Олександр Олександровичу, у мене є одне письмове запитання...

ГОЛОВА. Будь ласка.

ЮЩЕНКО В.А. "Внедрение электронной системы банковских расчетов; несомненно, положительный момент. Но организация ее работы такова, что нередко рядом расположенные банки проводят расчеты гораздо дольше, нежели раньше. Видите ли вы в этом возможность устранения?"

Ми сьогодні зробили лише одну модель, яка забезпечує автоматизацію банківських розрахунків на рівні Національний банк - комерційний банк. Наступним етапом модернізації системи розрахунків буде комерційний банк - клієнт. Розробляються проекти національного грошового гаманця, національної кредитної картки і так далі. Практично вже сьогодні в державі працює близько 18 магнітних карток. Але Національний банк хоче об'єднати це і розробити один проект - картки України, через які максимально мобілізувати контрагентів ринку для роботи вже в режимі електронних грошей на побутовому рівні. Тільки тоді ми зможемо зробити систему, адаптовану до електронних платежів на другому рівні. Тоді в принципі можна буде зняти претензії, висловлені в цій записці.

ГОЛОВА. Другий мікрофон.

ГЛУХІВСЬКИЙ Л.Й., член Комісії Верховної Ради України з питань науки та народної освіти /Золочівський виборчий округ, Львівська область/. Шановний Вікторе Андрійовичу! Я хотів би повернутися до питання фіксованого курсу валюти. Ви це питання досить добре висвітлили у своїй доповіді і ще краще - у відповідях на запитання, які ви давали Ігорю Рафаїловичу. З цих відповідей випливає, що, дійсно, ми потребуємо прийняття пакета законів, котрі регулювали б фінансові відносини. Разом з тим 115 депутатів підписалися під вимогою, щоб це питання негайно обговорити в парламенті. Але це питання ніяк

не може пробитися до обговорення в парламенті. Яка ваша думка: чи є для цього об'єктивні причини, чи є суто суб'єктивні причини?

І друге запитання. Ви сказали, що Національний банк України ефективно проводить нагляд за комерційними банками. Чи ви контролюєте, як витрачають ті банки свої прибутки? Ви сказали, що рівень рентабельності комерційних банків не є надто високий. А як же тоді пояснити високі зарплати, які отримують працівники комерційних банків? На порядок або два вони відрізняються від зарплат тих, що працюють у бюджетних сферах і на виробництві. Чи не означає це, що всі прибутки комерційні банки пускають тільки на зарплати своїх працівників?

Дякую.

ЮЩЕНКО В.А. Я почну з другого запитання. Відповідно до законодавства України розмір заробітної плати в акціонерних товариствах визначає рада акціонерів. Національному банку заборонено законом втручатися в питання заробітної плати. Питання заробітної плати в комерційних банках, як і в будь-яких СП, МП, державних структурах, регулюються податковим законодавством. Зарплата понад 6 мільйонів стає практично нецікавою з точки зору її видачі. Це єдина норма, яка регулює. Тобто я не хотів би, щоб ми виділяли Національний банк як щось особливе. Зарплату, яку отримує працівник Національного банку, отримують сьогодні в дуже багатьох комерційних структурах. У дуже багатьох. Процедура регулювання зарплати в комерційних банках методологічно визначена єдина. І Національний банк, безумовно, до цього не має відношення.

Щодо ефективного банківського нагляду за комерційними банками. Шановні колеги! Я прошу вас мати на увазі, що для того, щоб зробити ефективним прозорий контроль за банківською системою, нам треба пройти дуже довгий шлях, який передбачає створення уніфікованої системи обліку в банках, системи звітності, встановлення електронного режиму розрахунків тощо. Сьогодні ми маємо значні успіхи в нагляді. Але ті цілі, які Національний банк поставив, ще далеко не вичерпані.

І що стосується розподілу прибутків комерційних банків. Я назву лише такі дві цифри. За станом на 01.01.1994 року, відповідно до законів України, розподіл прибутків у комерційних банках здійснюється таким чином: із прибутку 11,2 трильйона карбованців 35 процентів перераховано до бюджету, 20 процентів - на дивіденди, 43 проценти залишилося в комерційних банках і використані для статутного фонду /до речі, за шість місяців статутні фонди комерційних банків зросли втричі/, резервного фонду, накопичення і споживання. За станом на 01.01.1994 року прибутки банківської системи вже становили 8,3 трильйона, з яких 57 процентів сплачено податків державі, 12 процентів перераховано на дивіденди і 30 процентів залишилося на розвиток банківської системи.

Національний банк, крім формування статутних капіталів, на решту показників впливу не мав.

ГОЛОВА. Третій мікрофон. Останнє запитання.

АЛЕКСЄЄВ В.Г., заступник голови Комісії Верховної Ради України законодавчого забезпечення свободи слова та засобів масової інформації /Індустріальний виборчий округ, Харківська область/. Уважаемый Виктор Андреевич! Я понимаю, что мы здесь решаем важные государственные вопросы, и не хотел бы, чтобы мы поступали по принципу: лес рубят - щепки летят. У меня конкретный вопрос. Ко мне обратилась избирательница Кравченко. Суть дела такова. Ее сын в течение длительного времени отправляет алименты своему сыну, проживающему с матерью в Болгарии. Эти деньги уходят, но туда не доходят. У меня такой вопрос: каким образом Национальный банк Украины может влиять на прохождение платежей по алиментам, в том числе в страны

дальнього зарубіжжя? А конкретний вопрос по обращению Кравченко я вам передам.

ЮЩЕНКО В.А. До 1 березня 1993 року розрахунки здійснювалися виключно через операційний відділ Національного банку на всі країни СНД. Починаючи з лютого-березня 1993 року /це умова, яку ввів Центральний банк Росії/ практично всім комерційним банкам України дозволено відкривати комерційні рахунки в країнах СНД без ліцензії Національного банку, в країнах Східної Європи та інших країнах світу - з дозволу Національного банку. У даному випадку розрахунок іде через систему комерційних банків, через систему кореспондентських рахунків. У нас для проведення таких платежів визначений Ощадний банк. Ця людина повинна мати кореспондентський рахунок в одному з комерційних банків Болгарії для здійснення неторгових операцій. Це схема проведення такої операції. Я з'ясую і дам відповідь на ваше запитання.

ГОЛОВА. Дякую.

САМОПЛАВСЬКИЙ В.І., перший віце-прем'єр-міністр України.

Олександр Олександровичу! Можна мені задати запитання від уряду?

Вікторе Андрійовичу! Чи відомо Вам, що Ваш заступник разом із заступником міністра економіки були на засіданні комісії, яку очолює депутат Суслов, де було розглянуто і пункт 8 проекту даної постанови. Вони дійшли певної згоди і даний проект було внесено на розгляд. Тим паче Суслов /я сьогодні зранку переглядав пресу/ точно висловив цю точку зору. Чому Ваша точка зору не збігається з точкою зору Вашого заступника?

ЮЩЕНКО В.А. Валерію Івановичу, вона збігається з моєю, даю Вам слово...

САМОПЛАВСЬКИЙ В.І. Не збігається.

ЮЩЕНКО В.А. Он сидить мій заступник, він може сказати, що такого не говорив.

Але, Валерію Івановичу, я хотів би одне запропонувати: давайте заспокоїмося. Я не боюся цих двох міністрів, бо знаю, що з ними завжди знайду спільну мову.

Про що йдеться і що пропонує Національний банк? Нам визначили строк: до 20 серпня внести на розгляд парламенту пропозиції, якою має бути структура управління Національним банком. Я Вам кажу: такої структури, яка запропонована, немає в жодній країні світу. Я прошу Вас: дайте нам можливість протягом місяця викласти Вам дві версії, як організувати прозоре управління Національним банком. Ви розглянете, і Ваша версія буде врахована, я даю Вам слово.